

Gazdasági szemle

Jugoszlávia külkereskedelme 1225 millió dinárral azaz 19,5 százalékkal kevesebb az 1938-as évben mint 1937-ben volt. Érzékenyen csökkent gabonakivitelünk, 607,5 millió dinárral és majd 400 millióval a különböző bányatermékek forgalma. Az állat, állati termékek, gyümölcs stb. kivitele különösebb eltérést nem mutat. A klíring-nélküli országokkal az 1937-es 860 millió aktívával szemben, 1938-ban csak 101 millió dinárt értünk el. A helyzet az év folyamán még rosszabbodott, valutahiány mutatkozik és ez az egész közgazdaságunkra kihat. Néhány hónappal ezelőtt itt járt Stevens az angol kereskedelmi kamara titkára és az exportpiacunkat tanulmányozta. Angliát elsősorban baromfi, cement és gyümölcs, gyarmatait pedig olcsó textil-iparunk érdekli. Ezzel egy időben francia—jugoszláv mezőgazdasági kamarát létesítettek, hogy gabona és állatkivitelünket Franciaországban helyezhessék el. Nyersanyag és valuta-hiány következtében a hivatalos tényezők mindent elkövetnek egy élénkebb kereskedelmi kapcsolatot létrehozására Anglia és Franciaország felé.

★

Léon Bérard francia szenator burgosi látogatásából, úgy látszik, kellemes hírrel tért vissza Párisba. A francia pénzügyi körök élénken érdeklődnek a német és olasz fegyverzettel összerombolt és gazdaságilag tönkrement Spanyolország ujjaépítése iránt. Felújították a francia-spanyol kereskedelmi kamarát és kellő gazdasági és politikai biztosítékok ellenében Francóéknak kölcsönt adnak. Már a polgárháború kitérésé előtt, Spanyolország gazdasági életében a francia tőkének rendkívül aktív szerepe volt. Öt milliárd frankra becsülik, a legjövendelműbb gazdasági ágakban elhelyezett francia tőkét. Az összes spanyol biztosítótársaságok 50%-a,

a különböző vasutak (Északi vasut, Saragosa és Andaluzia vasutak) különböző bányavállalatok és sok gyár részvénytöbbsége a francia tőkések kezén van. Így többek között a Pyritas de Huelva, Potasas Ibericas, Union Espanol d' Explosivos stb. Erthető tehát, hogy a francia tőkések a különböző népfrent-kormányokat, amint komolyan a spanyol köztársaságiak segítségére siettek elgáncsolni igyekeztek. Francóban jobban megbiztak mert tudták, hogy érdekeiket megvédi majd.

1936 júliusában a Potasas Ibericas beszüntette kálitermelését és ez az európai káli piacon azonnal áremelkedéssel járt. Amint Franco bevonult Kataloniába, a káli piacon némi áresés következett be, viszont a Potasas Ibericas részvényeinek árfolyama felment. A részvények tulajdonosai boldogan cörzsolhatték kezeiket.

Az angol tőke érdekköre még kiterjedtebb mint a franciáké. Az angolok elsősorban bányaiparban helyezték el a pénzüket, de sok bankot és ipari vállalkozást is ők finanszíroznak. A világ leggazdagabb híganybányája, Almaden is az övék. Rio Tinto reze, Asturia, Sierra Nevada és Murcia vasérc stb. mind az angoloké.

Bonnet, a legnépszerűlenebb francia külügyminiszter, a népfrent és a jobboldal között borszorkánytáncot járva, Chamberlainnel karöltve igyekeztek a spanyol nép szabadságharcát elgáncsolni, csak hogy a francia és angol tőke érdekeit megvédjék. Biztonságot akarnak a Földközi tengeren és lehet, hogy ezt a spanyol köztársaságiak jobban nyújthatták volna mint Franco, de a tőke szentségét nem garantálták. Franco az olasz fegyveres erőre támaszkodik és nem ura a helyzetnek, de Spanyolország újjáépítésére nagy kölcsönökre van szükség, az angol és francia tőke biztonsággal számíthat az elmarad-

hatatlan profitra és ha Franco nem tud biztonságot nyújtani, Bonnet és Chamberlain olyan helyzetet teremtenek majd, amely nekik legjobban megfelel. Lehet, hogy don Juan XIV. Alfons néven az angol és francia tőke áldása mellett a spanyol trónra lép.

Chamberlain divatossá tette a gazdasági szakértők diplomáciai megbízatását. Georges Bonnet külügyminiszter, ideálját Chamberlain utánozva, a hivatalos diplomácia megkerülésével a francia tőke egyik vezető személyiségét Grof de Brinont Berlinbe és egy másikat Baudiont az Addis-Abeba-i vasutak főrésztulajnosát Rómába küldte. Baudion felajánlotta az olaszoknak az Addis-Abeba — Dzsibuti vasut részvény többségét, Dzsibutiban szabad kikötőt és más fontos területi engedelményeket. Viszont Grof de Brinon a német külügyminisztériumot informálta minderről és kérte közvetítésüket. Grof de Brinon a cseh krízis idején 300 millió frankot osztott szét a francia sajtónak a német ügy propagálására. Ilyen szolgálatok után bizton számíthatunk, hogy küldetése eredménnyel jár, de az olaszok a gazdasági szakértők ajánlatát visszautasították. Kevés ez nekik békemegváltásért és igyekeznek a lehető legtöbbet képviselni. Az alku még folyik.

Anglia az 1939-es év folyamán 590 millió fontot költ fegyverkezésre. Az angolok ötéves tervet készítettek fegyverkezési programjuk keresztülvitelére és az öt év alatt nem kevesebb mint két milliárd fontot költenek majd erre a célra. Ezért a rengeteg pénzért Anglia, a világ legerősebb légi és tengeriflottájával, a leg-tökéletesebb légharító stb. ágyúival fog rendelkezni. Az összes gyilkolószer szám a legnagyobb mennyiségben rendelkezésükre áll majd. Németország fegyverkezési programja megkezdésekor az egész közgazdaságot a hadiipar szolgálatába állította. Ezt a helytelen politikát szeretnék az angolok elkerülni. Tervük, hogy a termelés

továbbra is hiánytalanul és zökkenők nélkül, a hadiipartól függetlenül tovább is exportra termeljen, hogy világkereskedelmi pozíciójukat megőrizhessék. Az angolok jól tudják, hogy egy ország nem a fegyverek gyártásából él. Németország és Olaszország szomorú gazdasági életének minden következtetését levonták és megkíséreltik hibáikat elkerülni mert látják, hogy a vaj és kenyér éppen olyan fontos mint az ágyú.

Anglia az óriási fegyverkezés ellenére, ismét megkísérelte Németországgal egy kereskedelmi egyezmény létrehozását. Stanley és Hudson az angol gyárilap képviselőjében tárgyalásokat folytattak ebben az ügyben, de eredménytelenül. A németek a világ gazdaságának új felosztását követelik és nyersanyagokban gazdag kolóniát akarnak, mégpedig sürgősen és nem apró szerződéseket, hogy ki hova és mennyit szállítson. Hitler január 30-i beszédében kijelentette, hogy Németország vagy exportál, vagy éhen pusztul. Az 1938-as év folyamán a kivitel 531.5 millió márkával volt kevesebb mint az 1937-es évben. A mezőgazdasági autarchia teljes csődöt mondott, mert az Ausztriával és Szudeta vidékkel megnagyobbított nyolcvanmillió Nagynémetország még jobban a behozatalra van utalva mint régen. Az 1938 decemberi 541 millió kivitellel szemben ez év januárjában már csak 472 millió volt a kiszállítás. A hadiipar szolgálatába állított termelést nem lehet egyik napról a másikra normális gazdasági életre beállítani. A fegyverkezés ezelőtt öt évvel lendületet adott az egész közgazdaságnak, de ma megbénítja. Óriási erőfeszítést tesznek, de eredménytelenül, mert nincs mivel egy exporttöbbletet elérniök. A Goering-féle négyéves fegyverkezési tervet szüneteltetni kénytelenek, mert már katasztrófával fenyegetett. A nagy állami kölcsönökkel elnyomított tőkének több éves konjunktúrára és békére lenne szüksége, hogy ismét magához térjen, de erre egyenlő-

re nincs kilátása.

★

Az 1939/40-es jugoszláv költségvetést a pénzügyi bizottság elfogadta és minden valószínűség szerint a képviselőház is jóváhagyja. A költségvetést Dr. Stojadinovics kormánya állította össze és az mai formájában semmiben sem különbözik az eredeti elgondolástól. Pár szóban szeretnénk ismertetni ezt a költségvetést.

Az első, ami szembeötlik: az előző évhez viszonyítva közel 1 millió dinárral magasabb az előirányzat. A pénzügyminiszter elismeri, hogy a nemzetjövedelem csökkent, azonban az emelést azal támasztja alá, hogy a benyújtott költségvetés kisebb, mint az 1931/32-es, amikor a gazdasági viszonyok rosszabbak voltak, mint a mostaniak. Véleményünk szerint a költségvetés túlhaladja a lakosság anyagi erejét és a megvalósításához szükség lesz utólagos hitelekre, amelyek újabb adó-megterheléseket jelentenek majd. Ezt bizonyítja a nemzetjövedelem összehasonlítása az előző évek költségvetéseivel.

év	nemzetjövedelem*	ebből egy lakosra jut	államkialás*
1926/27	70.000	5.354	11.606
1935/36	37.584	2.500	9.758
1937/38	44.231	2.875	10.571
1938/39	?	?	12.180
1939/40	?	?	12.942

Minden jel oda mutat, hogy a nemzetjövedelem az előttünk álló évben csökkenni fog a múlt évekhez képest. Ezt bizonyítja a külkereskedelmi mérleg hanyatlása és a belföldi gazdasági élet lany-

hulása. Ezt tekintetbe vette a pénzügyminiszter is, amikor felhatalmazást kért arra, hogy anyagi kiadásokat szükség esetén 10%-al csökkenthesse.

Az új költségvetés másik jellegzetessége az adó-rendszer. A termelő eszközök tulajdonosainak adói a következők:

Földadó . . .	460	millió dinár
házasó . . .	344	" "
jövedelmi adó . . .	350	" "
járadék adó . . .	45	" "
társadalmi adó . . .	240	" "
egyéb adók . . .	1294	" "
Összesen	2733	" "

A dolgozók adói a következők:

Alkalmazott adó	290	millió dinár
nőtlenégi adó	2	" "
fogyasztási adó	1010	" "
illetékek . . .	1260	" "
vámok . . .	1034	" "
monopol . . .	2215	" "
Összesen	5811	" "

Ezek az adatok mutatják, hogy az államkiadások terhének 68%-át a dolgozók viselik. Az új kormány azt állítja, hogy az idő rövidsége miatt nem állt módjában új költségvetést készítenie és így kénytelen volt Stojadinovics költségvetését felhasználni, hogy a népszerrűtlen tizenkettedeket elkerülje. Tekintettel a most betervezett költségvetés hibáira és fogyatékoságaira úgy véljük, hogy a tizenkettedek jobbak lettek volna, először azért, mert kisebb anyagi megterheléssel járnának, másrészt, így lehetséges lett volna új, a nép anyagi viszonyainak megfelelő költségvetés létrehozása.

* millió dinárban

Vas Béla

A közegészségügyet társadalmi és gazdasági intézkedések nélkül nem lehet előmozdítani. (Dr. Stampar Andrija)

A népegészség az életszínvonal és a jólét tükörképe. (Dr. Veill Rognal)